

İHRACATA DAYALI BÜYÜME TEHDİDİ

Aydınlık Gazetesi, 22 Eylül 2018

Yıldırım Koç

Türkiye ekonomisi üretim gücünü yeniden artırmak, temel ihtiyaç maddelerinde bile ithalata bağımlı olmak durumundan kurtulmak zorundadır. Türkiye, ekonomisinin en büyük sorunları olan cari açık ve yüksek dış borçtan ancak bu yolla kurtulabilir, işsizliği ancak böyle önleyebilir.

Ancak üretimi artırma çabalarında çok ciddi bir tehditle karşı karşıyayız.

17 Eylül 2018 tarihli Milliyet'te yer alan habere göre, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Fuat Oktay, Dolmabahçe Ofisi'nde İstanbul Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıvan ve beraberindeki heyeti kabul etti ve "verimlilik odaklı, ihracata dayalı büyüme hedefimiz var, sanayinin tüm alanları da bu hedefin içinde," dedi.

Üretimin artırılması çabası tabii ki önemli ve olumlu. Ancak "ihracata dayalı büyüme" dediğiniz anda çok tehlikeli bir alana giriyorsunuz.

İTHAL İKAMECI SANAYİLEŞME VE İŞÇİ SINIFI

Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı'dan devraldığı sanayi yapısı son derece zayıftı. En temel ve basit tüketim maddeleri bile ithal ediliyordu. Lozan Antlaşması'na göre, Türkiye ancak 1929 yılında gümrük vergilerini artırdı. 1929 yılından 1980 yılı başlarına kadar Türkiye'de tüm hükümetlerin uyguladığı sanayileşme politikası, ithal ikameci sanayileşmeydi.

İthal ikameci sanayileşmede, ithal ettiğiniz ürünleri bir süreç içinde ülkenizde üretmeye çalışırsınız. Bu amaçla, ülkenizde üretmeye karar verdiğiniz ürünlerin ithalatında yüksek gümrük vergileri uygularsınız ve yeni gelişen sanayi kuruluşlarınızı koruma altına alırsınız ("bebek endüstri" tezi). Üretim artırılır, ancak üretim öncelikli olarak iç pazarın ihtiyaçlarının yerli üretimle karşılanmasını amaçlar.

Döviz bulabildiğiniz sürece bu model ciddi bir sanayileşme de sağlayabilir.

Türkiye, özellikle 1960'lı yıllarda yurtdışına giden işçilerin gönderdikleri dövizleri de kullanarak ithal ikameci sanayileşme modelinde epeyce başarılı oldu.

Bu modelde, dış rekabetten korunmuş, uluslararası piyasalarda yabancı şirketlerle rekabet etme zorunluluğu olmayan, sürekli olarak genişleyen iç pazara mal üreten sanayici hızla büyür ve üretimi artırır.

Bu modelin işçiler ve sendikalar açısından büyük yararı vardır. Sanayicinin amacı, mümkün olduğunca çok üretmektir. Pazar korunmuştur ve hazırdır. Elektrik kullanımı yaygınlaştıkça, dayanıklı tüketim mallarına talep artmakta, insanlar mal alabilmek için sıraya girmektedir. Bu koşullarda işçilerin ve sendikaların talepleri kolaylıkla karşılanır.

İHRACATA DAYALI SANAYİLEŞME VE İŞÇİ SINIFI

Türkiye'de ithalata dayalı sanayileşmenin ihtiyaç duyduğu dövizler 1970'lerin ortalarına kadar sağlanabildi. Ancak ABD'nin uyguladığı ambargo, petrol fiyatlarındaki artışlar, yurtdışındaki işçilerin gönderdikleri dövizin azalması, ithalat ihtiyacının artması gibi nedenlere bağlı olarak, Türkiye'nin döviz rezervleri tükendi. 1977-1979 yılını yaşayanlar, tüpgaz, filtreli sigara, margarin, benzin, mazot, ampul, vb. kuyruklarını anımsar. Elektrik kesintileri nedeniyle fabrikaların nasıl durduğu da bilinir.

24 Ocak 1980 istikrar programı, ithal ikameci sanayileşmeden ihracata dayalı sanayileşme modeline geçişi.

Bu dönüşümden en büyük zararı işçi sınıfı ve sendikalar gördü.

Bu modelde, sanayicimizin ihracat yapması ve bir sonraki aşamada da iç pazarın uluslararası rekabete açılması öngörülüyordu.

Türkiye sanayicisi enerjisini, kredisini, girdilerini, ulusötesi şirketlere göre çok daha pahalı temin eder. Araştırma geliştirme harcamaları da azdır. Bu durumda Türkiye'deki sanayicinin rekabet gücünü ve ihracatını artırabilmesinin tek yolu, işçilik maliyetlerini düşürmektir. 24 Ocak 1980 sonrasında olanlar, "ihracata dayalı büyüme" modelinin sonuçlarıdır.

Aman dikkat!